

XVI Regionalny Konkurs Drużynowy dla uczniów I i II klas gimnazjum
„Duety Chemiczne”
I etap

ZADANIE I. TEST (20 punktów)

1. W sklepach można kupić tzw. sól jodowaną, której spożycie pozwala uzupełnić niedobory jodu w organizmie. Jod w stanie wolnym ma postać:
  - a) białych, drobnych kryształków,
  - b) szarofioletowych kryształków z połyskiem,
  - c) bezbarwnego gazu,
  - d) żółtozielonego gazu.
2. Niektóre zanieczyszczenia powietrza powodują powstawanie tzw. kwaśnych deszczy, które działają niekorzystnie na materiały zawierające węglany - zachodzi wówczas reakcja:
  - a) $\text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{CaSO}_4 + \text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$,
  - b) $\text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{SO}_4 \rightarrow \text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{CO}_2 + \text{SO}_3$,
  - c) $\text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{CO}_2 \rightarrow \text{CaCO}_3 + \text{H}_2\text{O}$,
  - d) $\text{CaCO}_3 \rightarrow \text{CaO} + \text{CO}_2$.
3. Do transportu krwi wykorzystywany jest tzw. suchy lód czyli:
  - a) zamrożona tzw. woda ciężka,
  - b) chlorek amonu,
  - c) skroplony azot,
  - d) stały tlenek węgla(IV).
4. Wykorzystywane m.in. do impregnowania drewna i tkanin szkło wodne to roztwór krzemianu sodu o wzorze Na_2SiO_3 . Związek ten należy do:
  - a) tlenków złożonych,
  - b) kwasów tlenowych,
  - c) soli kwasów tlenowych,
  - d) soli kwasów beztlenowych.
5. Do probówki zawierającej roztwór CuSO_4 dodano roztwór NaOH . W probówce wytrącił się galaretowaty, niebieski osad, który po ogrzaniu zmienił barwę na czarną. Wybierz prawidłowe zdanie dotyczące opisanych przemian:
  - a) niebieski osad to Na_2SO_4 , a czarny to Na_2S ,
  - b) niebieski osad to $\text{Cu}(\text{OH})_2$, a czarny to CuO ,
  - c) niebieski osad to Na_2S , a czarny to $\text{Cu}(\text{OH})_2$,
  - d) niebieski osad to CuO , a czarny to Na_2SO_4 .
6. H_2XO_3 to wzór ogólny kwasu tlenowego, w którym wartościowość pierwiastka X wynosi:
  - a) I,
  - b) II,
  - c) III,
  - d) IV.
7. Reakcja endoenergetyczna to reakcja, w której:
  - a) biorą udział wyłącznie gazowe reagenty,
  - b) powstają palne produkty,
  - c) wydzielane jest ciepło,
  - d) pochłaniane jest ciepło.
8. Po rozpuszczeniu w wodzie pewnej substancji obniżyło się pH roztworu. Substancją tą był:
  - a) H_2S ,
  - b) CO ,
  - c) Na_2O ,
  - d) KOH .

9. Przedstawiony niżej rysunek to:

- a) probówka,
- b) zlewka,
- c) kolba,
- d) cylinder miarowy.

10. Bagietka w pracowni chemii najczęściej służy do

- a) mieszania,
- b) odmierzania objętości cieczy,
- c) przechowywania substancji stałych,
- d) podgrzewania.

11. Wskaż prawidłowy zapis reakcji dysocjacji fosforanu(V) potasu:

- a) $K_3PO_4 \rightarrow 3K^+ + PO_4^{4-}$,
- b) $K_3PO_4 \rightarrow K_3^+ + PO_4^-$,
- c) $K_3PO_4 \rightarrow 3K^+ + PO_4^{3-}$,
- d) $K_3PO_4 \rightarrow K_3^+ + PO_4^{3-}$.

12. Do zlewki zawierającej wodny roztwór badanej substancji dodano kroplę fenoloftaleiny. Roztwór nie zmienił barwy, więc można stwierdzić, że badana próbka:

- a) zawierała kwas,
- b) nie zawierała kwasu,
- c) zawierała zasadę,
- d) nie zawierała zasady.

13. Prawo zachowania masy mówi o tym, że:

- a) masa atomowa pierwiastków wchodzących w reakcje chemiczne nie ulega zmianie,
- b) masa produktów biorących udział w reakcji równa jest masie substratów powstających w tej reakcji,
- c) masa substratów biorących udział w reakcji równa jest masie produktów powstających w tej reakcji,
- d) masa danego związku chemicznego jest stała i nie zależy od sposobu powstawania tego związku.

14. Substancją prostą jest:

- a) stal,
- b) ozon,
- c) mleko,
- d) woda.

15. Która z niżej wymienionych metod rozdzielu mieszanin będzie najszybszym sposobem oddzielenia wody i oleju?

- a) rozdział przy użyciu rozdzielnicy,
- b) destylacja,
- c) chromatografia,
- d) sączenie.

16. Jeśli jedna cząsteczka tlenku selenu reaguje z 2 cząsteczkami tlenku siarki(IV), a w wyniku tej reakcji powstaje jeden atom selenu i 2 cząsteczki tlenku siarki(VI), to tlenek selenu biorący udział w reakcji ma wzór:

- a) Se_2O ,
- b) SeO ,
- c) SeO_2 ,
- d) SeO_3 .

17. Który z niżej przedstawionych zapisów ma prawidłowo uzgodnione współczynniki stechiometryczne?

- a) $2(NH_4)_2SO_4 + 4NaOH \rightarrow 2Na_2SO_4 + 2NH_3 + H_2O$,
- b) $(NH_4)_2SO_4 + 4NaOH \rightarrow 2Na_2SO_4 + NH_3 + 4H_2O$,
- c) $2(NH_4)_2SO_4 + 2NaOH \rightarrow Na_2SO_4 + 4NH_3 + 9H_2O$,
- d) $(NH_4)_2SO_4 + 2NaOH \rightarrow Na_2SO_4 + 2NH_3 + 2H_2O$.

18. Przedstawione równanie reakcji: $2\text{KClO}_3 \rightarrow 2\text{KClO} + 2\text{O}_2$ ilustruje reakcję:
- analizy,
  - wymiany pojedynczej,
  - syntezy,
  - wymiany podwójnej.
19. Wskaż błędne zdanie związane z układem okresowym pierwiastków:
- w układzie okresowym pierwiastków jest więcej okresów niż grup,
  - w układzie okresowym pierwiastków jest więcej metali niż niemetali,
  - w układzie okresowym pierwiastków znajduje się więcej pierwiastków będących ciałami stałymi niż gazami (w warunkach normalnych),
  - w układzie okresowym pierwiastków znajduje się więcej pierwiastków będących gazami niż cieczami (w warunkach normalnych).
20. Sód jest metalem bardzo aktywnym i przechowywany jest zazwyczaj w pojemnikach...
- próżniowych,
  - z wodą destylowaną,
  - z naftą,
  - z alkoholem etylowym.

ZADANIE II. OBLICZENIA (10 punktów)

- Którego z niżej wymienionych pierwiastków jest najwięcej (w procentach masowych) w cząsteczce $(\text{NH}_4)_2\text{Cr}_2\text{O}_7$?
  - H,
  - N,
  - O,
  - Cr.
- Ile moli substancji A znajduje się w 10 cm^3 roztworu o stężeniu $0,2 \text{ mol/dm}^3$?
  - 0,002 mola,
  - 0,02 mola,
  - 0,2 mola,
  - 2 mole.
- Reakcja przebiega zgodnie z równaniem: $\text{Zn} + 2\text{HCl} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{H}_2$. Ile gramów Zn przereagowało z 0,5 mola kwasu solnego?
  - ok. 16,25 g,
  - ok. 32,5 g,
  - ok. 65 g,
  - ok. 130 g.
- W pewnym tlenku azotu stosunek masy azotu do masy tlenu wynosi 7:12. Jaka jest wartościowość azotu w tym tlenku?
  - I,
  - II,
  - III,
  - IV.
- Rozpuszczalność NaNO_3 w temp. 20°C wynosi 87,2 g na 100 g wody. Jakiej jest w tej temperaturze stężenie procentowe nasyconego roztworu NaNO_3 ?
  - ok. 8,7 %,
  - ok. 12,8 %,
  - ok. 25,6 %,
  - ok. 46,6 %.

ZADANIE III. IDENTYFIKACJA GAZÓW (5 punktów)

Do laboratorium chemicznego przywieziono 5 szklanych, zamkniętych naczyń, opisanych literami: A, B, C, D, E. W każdym z naczyń znajdował się gaz. Gazy poddano identyfikacji, w wyniku czego stwierdzono, że:

- gaz w naczyniu A jest bezbarwny, bezwonny, a w zetknięciu z płomieniem wywołuje powstanie charakterystycznego dźwięku.
- gaz w naczyniu B jest bezbarwny, ma intensywny, drażniący, nieprzyjemny zapach i powoduje zmianę barwy zwilżonego papierka wskaźnikowego na niebieską.
- gaz w naczyniu C jest żółtozielony i ma mocny, charakterystyczny zapach; gaz ten wybiela wilgotny papierek lakmusowy.
- gaz w naczyniu D jest bezbarwny, bezwonny, a wprowadzony do wody wapiennej powoduje jej zmętnienie.
- gaz w naczyniu E jest bezbarwny, ma mocny, nieprzyjemny zapach zgnitych jaj; wprowadzony do wody z dodatkiem oranżu metylowego zabarwia ją na czerwono.

Na podstawie podanych informacji ustal jakie gazy znajdują się w naczyniach A, B, C, D i E. Wybierz 5 odpowiednich wzorów spośród podanych niżej:

H₂, O₂, N₂, Cl₂, CO, CO₂, HCl, H₂S, NH₃, SO₂

ZADANIE IV. WIĄZANIA CHEMICZNE (7 punktów)

Masz do dyspozycji pięć pierwiastków: chlor, potas, tlen, węgiel i wodór. Używając symboli wybranych pierwiastków ułóż wzory siedmiu związków chemicznych i dla każdego wzoru określ (stawiając znak x) jaki rodzaj wiązań występuje w jego cząsteczce.

l.p.	wzór związku	wiązanie kowalencyjne	wiązanie kowalencyjne spolaryzowane	wiązanie jonowe
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

ZADANIE V. CZTERY NOWE PIERWIASTKI (8 punktów)

Przeczytaj uważnie treść zamieszczonego poniżej artykułu, a następnie zdecyduj, czy umieszczone pod tekstem zdania są prawdziwe czy fałszywe.

"Tablica Mendelejewa zyskała cztery nowe pierwiastki.

To już pewne – cztery nowe pierwiastki odkryte w ostatnich latach istnieją naprawdę. Na mocy międzynarodowego porozumienia naukowcy oficjalnie dodali je do tablicy Mendelejewa. Decyzję o uzupełnieniu czterech pustych miejsc w siódmym rzędzie okresowego układu pierwiastków podjęła Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej (IUPAC). Substancjom odpowiadają liczby atomowe 113, 115, 117 i 118 – informuje brytyjski „The Guardian”. Czym charakteryzują się uznane pierwiastki? Przede wszystkim tym, że – podobnie jak wszystkie pozostałe o liczbie atomowej większej niż 94 – nie występują naturalnie. Są syntetycznymi substancjami, wyprodukowanymi w warunkach laboratoryjnych. Udowodnienie ich istnienia jest bardzo trudne, bo rozpadają się w przeciągu kilku sekund od otrzymania. Dlatego naukowcy, którzy odkryli je kilka lat temu, za wszelką cenę chcieli dowieść ich istnienia po raz drugi – tym razem w obecności członków IUPAC.

– Przez siedem lat prowadziliśmy badania nad pierwiastkiem 113, by ostatecznie dowieść jego istnienia. Niestety nie sprzyjało nam szczęście – mówił podczas konferencji prasowej Kosuke Morita z japońskiego instytutu badawczego RIKEN, odpowiedzialnego za odkrycie „stotrzynastki”. – Nie poddawaliśmy się do samego końca. Wierzyliśmy, że w końcu się uda – zapewnił. 31 grudnia RIKEN poinformował, że odkrycie zespołu Mority zostało oficjalnie uznane. Jednocześnie Japończykom przyznano prawo do nadania pierwiastkowi oficjalnej nazwy. W uzupełnionej tablicy Mendelejewa wciąż bowiem figuruje tymczasowa „Ununtrium” i symbol „Uut”. Kolejne [...] pierwiastki o liczbie atomowej 115, 117 i 118 – znane dotychczas pod roboczymi nazwami „ununpentium” (Uup), „ununseptium” (Uus), i „ununoctium” (Uuo) – laboratoryjnie uzyskał zespół amerykańskich i rosyjskich badaczy. Ich odkrycie także uznano w IUPAC.

– Siódmy rząd ukochanej tablicy wszystkich chemików wreszcie jest kompletny! – powiedział w komentarzu do decyzji Jan Reedijk, dyrektor Zakładu Chemii Nieorganicznej w IUPAC. Jego zdaniem to „chwila ważna dla całego naukowego świata”.

(źródło: <http://nauka.newsweek.pl/tablica-mendelejewa-ma-cztery-nowe-pierwiastki-113-115-117-i-118,artykuly,376693,1.html>)

Zdecyduj, czy zdania są prawdziwe czy fałszywe:

- Cztery nowo odkryte pierwiastki są względem siebie izotopami.
- Pierwiastek o roboczej nazwie ununseptium (Uus) ma 117 nukleonów w jądrze.
- Cztery nowo odkryte pierwiastki pozyskane zostały z niezwykle rzadko występujących rud.
- Na skutek rozpadu α z pierwiastka o liczbie atomowej 115 powstanie pierwiastek o liczbie atomowej 113. Informacja dodatkowa: rozpad α polega na wyrzuceniu z jądra pierwiastka cząstki zbudowanej z dwóch protonów i dwóch neutronów, zwanej cząstką α .
- Cztery nowo odkryte pierwiastki leżą w tej samej grupie układu okresowego pierwiastków.
- Pierwiastki o liczbach atomowych 113, 115, 117 i 118 występują naturalnie.
- Pierwiastek o liczbie atomowej 115 to ununoctium.
- Nazwa IUPAC oznacza Międzynarodową Unię Chemii Czystej i Stosowanej.

Układ okresowy pierwiastków

18

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
¹ H Wodór 1,01	⁴ Be Beryl 9,01	²¹ Sc Skand 44,96	²² Ti Tytan 47,88	²³ V Wanad 50,94	²⁴ Cr Chrom 52,00	²⁵ Mn Mangan 54,94	²⁶ Fe Żelazo 55,85	²⁷ Co Kobalt 58,93	²⁸ Ni Nikiel 58,69	²⁹ Cu Miedź 63,55	³⁰ Zn Cynk 65,39	⁵ B Bor 10,81	⁶ C Węgiel 12,01	⁷ N Azot 14,01	⁸ O Tlen 16,00	⁹ F Fluor 19,00	¹⁰ Ne Neon 20,18
¹¹ Na Sód 23,00	¹² Mg Magnez 24,31	³⁹ Y Itr 88,91	⁴⁰ Zr Cyrykon 91,22	⁴¹ Nb Niob 92,91	⁴² Mo Molibden 95,94	⁴³ Tc Technet 97,91	⁴⁴ Ru Ruten 101,07	⁴⁵ Rh Rod 102,91	⁴⁶ Pd Pallad 106,42	⁴⁷ Ag Srebro 107,87	⁴⁸ Cd Kadm 112,41	¹³ Al Glin 26,98	¹⁴ Si Krzem 28,08	¹⁵ P Fosfor 30,97	¹⁶ S Siarka 32,07	¹⁷ Cl Chlor 35,45	¹⁸ Ar Argon 39,95
¹⁹ K Potas 39,10	²⁰ Ca Wapń 40,08	³⁸ Sr Stront 87,62	³⁹ Y Itr 88,91	⁴⁰ Zr Cyrykon 91,22	⁴¹ Nb Niob 92,91	⁴² Mo Molibden 95,94	⁴³ Tc Technet 97,91	⁴⁴ Ru Ruten 101,07	⁴⁵ Rh Rod 102,91	⁴⁶ Pd Pallad 106,42	⁴⁷ Ag Srebro 107,87	³¹ Ga Gal 69,72	³² Ge German 72,61	³³ As Arsen 74,92	³⁴ Se Selen 78,96	³⁵ Br Brom 79,90	³⁶ Kr Krypton 83,80
³⁷ Rb Rubid 85,47	³⁸ Sr Stront 87,62	⁵⁷ La Lantan 138,91	⁷² Hf Hafn 178,49	⁷³ Ta Tantal 180,95	⁷⁴ W Wolfram 183,84	⁷⁵ Re Ren 186,21	⁷⁶ Os Osm 190,23	⁷⁷ Ir Iryd 192,22	⁷⁸ Pt Platyna 195,08	⁷⁹ Au Złoto 196,97	⁸⁰ Hg Ręć 200,59	⁴⁹ In Ind 114,82	⁵⁰ Sn Cyna 118,71	⁵¹ Sb Antymon 121,76	⁵² Te Tellur 127,60	⁵³ I Jod 126,90	⁵⁴ Xe Ksenon 131,29
⁵⁵ Cs Cez 132,91	⁵⁶ Ba Bar 137,33	⁸⁹ Ac Aktyn 227,03	¹⁰⁴ Rf Ruterford 261,11	¹⁰⁵ Db Dubn 263,11	¹⁰⁶ Sg Seaborg 263,12	¹⁰⁷ Bh Bohr 264,10	¹⁰⁸ Hs Has 269,10	¹⁰⁹ Mt Meitner 268,10	¹¹⁰ Ds Darmstadt 281,10	¹¹¹ Uuu Ununum 280	¹¹² Uub Ununbii 285	⁸¹ Tl Tal 204,38	⁸² Pb Ołów 207,20	⁸³ Bi Bizmut 208,98	⁸⁴ Po Polon 209,98	⁸⁵ At Astat 209,99	⁸⁶ Rn Radon 222,02
⁸⁷ Fr Frans 223,02	⁸⁸ Ra Rad 226,03	⁹⁰ Th Tor 232,04	¹⁰⁴ Rf Ruterford 261,11	¹⁰⁵ Db Dubn 263,11	¹⁰⁶ Sg Seaborg 263,12	¹⁰⁷ Bh Bohr 264,10	¹⁰⁸ Hs Has 269,10	¹⁰⁹ Mt Meitner 268,10	¹¹⁰ Ds Darmstadt 281,10	¹¹¹ Uuu Ununum 280	¹¹² Uub Ununbii 285	¹¹³ Uut Ununtrii 284	¹¹⁴ Uuq Ununquad 289	¹¹⁵ Uup Ununpent 288	¹¹⁶ Uuh Ununheks 292	¹¹⁷ Uus Ununsept 294	¹¹⁸ Uuo Ununoct 294
		⁵⁹ Pr Praseodym 140,91	⁹¹ Pa Protaktyn 231,04	⁶⁰ Nd Neodym 144,24	⁹² U Uran 238,03	⁶¹ Pm Promet 144,91	⁶² Sm Samar 150,36	⁶³ Eu Europ 151,96	⁶⁴ Gd Gadolin 157,25	⁶⁵ Tb Terb 158,93	⁶⁶ Dy Dysproz 162,50	⁶⁷ Ho Holm 164,93	⁶⁸ Er Erb 167,26	⁶⁹ Tm Tul 168,93	⁷⁰ Yb Yterb 173,04	⁷¹ Lu Lutet 174,97	
		⁹⁰ Th Tor 232,04	⁹¹ Pa Protaktyn 231,04	⁹² U Uran 238,03	⁹³ Np Neptun 237,05	⁹⁴ Pu Pluton 244,06	⁹⁵ Am Ameryk 243,06	⁹⁶ Cm Kuri 247,07	⁹⁷ Bk Berkel 247,07	⁹⁸ Cf Kaliforn 251,08	⁹⁹ Es Einstein 252,09	¹⁰⁰ Fm Ferm 257,10	¹⁰¹ Md Mendelew 258,10	¹⁰² No Nobel 259,10	¹⁰³ Lr Lawrans 262,11		

*)

**)

Źródło: W. Mizerski, Tablice Chemiczne, Adamantan, 2004